

## POLISH ABSTRACTS POLNISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

### ABSTRAKTY

**HANNEKE MEULINK-KORF & WIM NOORLANDER** (s. 157)

**Zasoby społecznego zaufania w podzielonym świecie: Wymiar społeczno-gospodarczy i etyka relacji międzyludzkich według koncepcji Boszormenyi-Nagya:** w oparciu o literaturę specjalistyczną dotyczącą kwestii ekonomicznych i społecznych formułujemy indukcję praktycznych doświadczeń i postaw ugruntowanych na fundamentach filozofii i teologii. Przekazujemy własne spostrzeżenia dotyczące minionego kryzysu finansowo-gospodarczego, gospodarki „wolnego rynku” i niektórych ich skutków, pojawiających się w sferze prywatnej. Jako terapeuci musimy badać obecne związki, zachodzące pomiędzy faktami społeczno-gospodarczymi oraz sprawozdaniami posiadającymi wymiar (inter)personalny. Jakie są kryteria odpowiedzialności za istniejące relacje w warunkach społecznej niesprawiedliwości i niepewności, ukrytej pod płaszczem autonomii i ideologii równości? W takich warunkach, niejako w atmosferze „heurystyki strachu”, badamy realną perspektywę nadziei. Siła etyki relacji międzyludzkich może się wydawać iluzją przy założeniu, że ponoszenie odpowiedzialności zależy od zakresu wolności, przekazanego nam przez naturę i kulturę. I choć to przypuszczenie może się wydać znajome, pomimo to etyka relacji międzyludzkich jest sferą motywacyjną, która przynosi nadzieję na odbudowę naruszonej sprawiedliwości i godności ludzkiej. Czytając Levinasa możemy lepiej zrozumieć, jak to wszystko jest możliwe. Sympatia do drugiej osoby daje mi motywację. „Rozkaz bez siły” czyni mnie wolnym. Kontekstualne podejście Boszormenyi-Nagya daje cenne możliwości stworzenia odpowiedzialnej relacji wzajemnej troski.

**Słowa kluczowe:** kryzys gospodarczy, etyka relacji międzyludzkich, zasoby społecznego zaufania i rzetelności, terapia kontekstualna, wzajemność

**ROBERT BIEL** (s. 184)

**Duszpasterstwo w Polsce przed i po upadku komunizmu:** Duszpasterstwo jest myślą przewodnią teologii pastoralnej, już od dawna powszechnie akceptowaną. Oprócz diakonii należy do zasadniczych form realizacji misji Kościoła. Rola duszpasterstwa wzrosła zwłaszcza w czasie represji systemu totalitarnego. Z tej też racji jest ono we wrogich Kościołowi systemach totalitarnych przedmiotem zaplanowanej walki ideologicznej. Tak też było w Polsce po II. Wojnie Światowej, kiedy to władze komunistyczne próbowały usunąć Kościół na margines życia społecznego spychając tym samym duszpasterstwo do przysłowiowej zakrystii. Ze względu na fakt, że władze komunistyczne nie chciały uznać osobowości prawnej Kościoła wszelka działalność duszpasterska była postrzegana jako antysocjalistyczna i nielegalna. Stąd duszpasterstwo musiało się dokonywać niejako w „areszcie domowym” systemu komunistycznego. Przejawem tego były różne szykany zarówno administracyjne jak i personalne oraz instytucjonalne próby utrudniania działalności duszpasterstwa. Wspomnieć tu należy o zakazach Urzędzie ds. Wyznań, który odgrywał znaczącą rolę w procesie szykanowania Kościoła i ograniczania działań duszpasterstwa. Po upadku komunizmu, do którego w znacznym stopniu przyczynił się Kościół, zmienił

się całkowicie kontekst pracy duszpasterskiej w Polsce. Specyfika tego już postsocjalistycznego duszpasterstwa polegała na tym, że Kościół musiał się z jednej strony borykać z pewnymi mentalnymi pozostałościami komunizmu, a z drugiej strony był konfrontowany z nowymi zjawiskami społecznymi i eklezjalnymi rodzącymi się na bazie transformacji społecznej i gospodarczej. Jednym z ważnych elementów tych przemian społecznych było odrodzenie teologii na polskich uniwersytetach i umożliwienie studiów teologicznych również osobom świeckim. To z kolei stworzyło możliwości dialogu teologii z innymi dyscyplinami naukowymi oraz pewnych poczynań naukowych o charakterze interdyscyplinarnym. Te nowe kierunki interdyscyplinarne: etyka, dziennikarstwo, studium rodzinne czy turystyka, będące reakcją na zapotrzebowanie społeczne i rynkowe stanowią też dobry prognostyk i fundament dla przyszłości Kościoła w Polsce. Teologia polska po upadku komunizmu była jednak obciążona trudnym dziedzictwem minionej epoki, czego wyrazem był choćby brak wystarczającej liczby pracowników naukowych. Ten deficyt kadry teologicznej związany był z tym, że w Polsce powojennej istniała tylko jedna uczelnia katolicka. Inny ważny problem polskiej teologii sprowadza się do tego, że Kościół w Polsce nie jest pracodawcą i dlatego studia teologiczne nie dają absolwentom dobrych perspektyw życiowych. Mimo to nadzieją na przyszłość może napawać fakt, że w Polsce obecnie teologię studiuje kilkanaście tysięcy młodych ludzi.

**Słowa kluczowe:** kościół, Polska, duszpasterstwo, komunizm, historia, czas przełomu, teologia, uniwersytety

**DINA GUGLIELMI, CHIARA PANARI & SILVIA SIMBULA (s. 204)**

**Wyznaczniki dobrostanu pedagogów: Pośrednicząca rola zmęczenia psychicznego:** W ostatnich latach wiele prac naukowych omawiało czynniki wywołujące stres u nauczycieli i jego konsekwencje. Jednym z najnowszych modeli teoretycznych dotyczących stresu jest model wymogów miejsca pracy i zasobów (JD-R, Job Demands-Resources). Niniejsze studium bada tylko jedno kryterium – konkretnie proces energii – zakładając, że wysokie wymogi miejsca pracy wyczerpują wszelkie umysłowe i fizyczne zasoby pracowników, co niekorzystnie wpływa na ich zdrowie. Studium analizuje dogłębnie pośredniczącą rolę zmęczenia psychicznego pomiędzy trzema wymogami miejsca pracy (nakład pracy, dysproporcje oraz konflikt między miejscem pracy a rodziną) a trzema skutkami stresu (objawy fizyczne i psychiczne oraz zadowolenie z pracy). Włoską wersję samokontrolnego testu PWSQ (Questionnaire for Psychosocial Work Environment and Stress) wypełniło 697 przypadkowo wybranych nauczycieli z 17 placówek edukacyjnych. Wyniki testu dowodzą, że zmęczenie umysłowe posiada rolę pośredniczącą na konflikt pomiędzy miejscem pracy a rodziną, oraz istnieje współzależność pomiędzy trzema badanymi czynnikami, to znaczy objawami fizycznymi, psychicznymi i zadowoleniem z pracy. Studium wyciąga ważny wniosek dotyczący strategii interwencyjnej, ponieważ zmęczenie umysłowe jest stanem wielkiego napięcia, który pojawia się wcześniej od jakiegokolwiek bardziej intensywnej formy objawu, na przykład chorób powiązanych ze stresem. Wczesne rozpoznanie tego stanu umożliwia zapobieganie negatywnym skutkom stresu.

**Słowa kluczowe:** nauczyciele, stres, zmęczenie psychiczne, wymogi miejsca pracy i model zasobów, zdrowie

CĂTĂLINA TUDOSE & FLORIN TUDOSE (s. 221)

**Historia rumuńskiej psychoterapii w czasach socjalistycznej dyktatury Nicolae Ceaușescu:**

Celem pracy jest przedstawienie stanu psychoterapii w czasach dyktatury Ceaușescu (1965–1989). Do zrozumienia typowych zjawisk psychoterapeutycznych ostatnich dziesięcioleci minionego wieku niezbędne jest zbadanie zwyrodnień w kontaktach międzyludzkich mających miejsce w Rumunii oraz identyfikacja i analiza przyczyn, jakie do tego doprowadziły. Rumunia była jedynym krajem bloku wschodniego, w którym przez 45 lat władzę sprawowało kolejno dwóch przywódców, reprezentujących linię stalinowską, prowadzących aktywną działalność ideologiczną, którzy stali się groźnymi i niekwestionowanymi wodzami partii i kraju, urzeczywistniając dyktaturę narodowo-komunistyczną (Gheorghe Gheorghiu-Dej) i dyktaturę opartą na kulcie jednostki (Nicolae Ceaușescu). W tych okolicznościach Rumuńskie Towarzystwo Psychopatologiczne i Psychoterapeutyczne powstałe w 1954 roku, na skutek walk wewnętrznych znalazło się w ślepych zaułku, zlikwidowano Rumuńską Akademię Nauk, zaś powstała na jej miejsce Rumuńska Akademia Ludowa występowała przeciw freudyzmowi oraz kierunkom psychosomatycznym i behawioralnym. Wprawdzie psychoterapia nie została oficjalnie zakazana, ale uznano ją za sprzeczną z prymitywnymi marksistowskimi dogmatami. Studium przedstawia wysiłki specjalistów po okresie lat 60-tych, dzięki którym systematycznie publikowano dzieła, prezentujące rozmaite odmiany psychoterapii, przedstawiając specjalistom jej zasady. Pojawiali się psychologowie i psychiatrzy wykazujący dużą inicjatywę. Podręczniki ukazujące się w ostatnich dziesięcioleciach dyktatury opisywały już metody psychoterapii, ale jedynie marginalnie pojawiały się w nich psychoanaliza, terapia kognitywna i grupowa oraz metody terapii rodzinnej. Praktyka psychoterapeutyczna nie była wprawdzie oficjalnie zakazana, ale twórcy systemu zdrowotnego nie zachęcali zgłaszających się z tego typu inicjatywami, podczas gry fora akademickie – z nielicznymi wyjątkami – demonstrowały wrogą postawę wobec rozmaitych rodzajów psychoterapii; szczególnie odnosiło się to do zwolenników psychoanalizy, wobec których postępowali zgodnie z refleksami odziedziczonymi z przeszłości. Tym właśnie można tłumaczyć wybuch energii, z jaką świeżo powstające po 1989 roku ugrupowania i towarzystwa, reprezentujące różnorodne grupy, rozpoczęły wielokierunkowe szkolenia i zajęcia praktyczne oraz zainicjowały tworzenie urzędowych struktur kształcenia.

**Słowa kluczowe:** psychoterapia, Rumunia, komunizm, państwo socjalizm, dyktatura, historia, przegląd historyczny, zawody służb społecznych, Ceaușescu, psychoanaliza